

καὶ πρίγκιπας, ἀπεκρίθη δ νουνεχῆς βασιλεὺς, δημιουργῶ καθ' ἐκάστην ὄσους καὶ ἂν θέλω, ἀλλ' ἄλλον Λεονάρδον Βίγκη μόνος ὁ Θεὸς δύναται νὰ πλάσῃ, αὐτὸς μάλιστα ὅστις δὲν πλάσσει τοιοῦτους ἄνδρας συνεχῶς.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΙ

Η ΑΥΤΟΚΡΑΤΕΙΡΑ ΕΥΔΟΚΙΑ

Ἐν τῇ μεγάλῃ πάλῃ τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ, τῇ ἀναπτύχθεισῃ ἰδίᾳ κατὰ τὸν Δ' ἀπὸ Χριστοῦ αἰῶνα, τρεῖς ὑπῆρχον διαφοροὶ καὶ ἀλλήλοισι ἀντιμέτωποι γνῶμαι· οἱ μὲν ἐπεθύμουν τὴν ἀναβίωσιν τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς γνώμης ταύτης ὅπαδοί ἦσαν πολλοὶ φίλοι τοῦ ἀρχαίου κόσμου, ὧν προεξῆρχεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουλιανὸς ὁ ἐπικληθεὶς Παραβάτης· ἕτεροι δὲ τυφλῶς προσκεκολλημένοι πρὸς τὸν χριστιανισμὸν ἐζήτουν τὴν παντελῆ ἐξαφάνισιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἄλλ' ἀμφοτέρων τῶν γνῶμῶν τούτων οἱ ὅπαδοί ἀδύνατόν τι διενεοῦντο· διότι οὔτε ὁ Ἑλληνισμὸς ἦτο δυνατόν ν' ἀναβιώσῃ ἀνιστάμενος οὔτω πρὸς τὰς αἰωνίας τοῦ Ὑψίστου βουλᾶς, οὔτε ὁ χριστιανισμὸς ἄνευ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὅστις συνετέλεσε πλείστον εἰς τὴν διάδοσιν αὐτοῦ. Ἀμφοτέρων τῶν γνῶμῶν τούτων ἀποτυχουσῶν δὲν ἔμενε πλέον ἢ ἡ μέση ὁδὸς, ὁ ἄρμονικὸς δηλονότι συνδυασμὸς τοῦ Ἑλληνισμοῦ μετὰ τοῦ χριστιανισμοῦ. Τὸν συνδυασμὸν τοῦτον καὶ τὴν ἄμεσον συμβίωσιν τῶν δύο τούτων στοιχείων παρεδέχθησαν καὶ ἀνέπτυξαν λίαν ἐπιτυχῶς οἱ Βασίλειοι, οἱ Γρηγόριοι, οἱ Χρυσόστομοι, οἱ Συνέσιοι, οἱ μέγιστοι οὗτοι φωστῆρες τῆς τρισηλίου θεότητος, οἵτινες μεγίστους ἀγῶνας ὑπὲρ τῆς διαδόσεως τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ παγίωσεως τῶν ὑπερφυῶν αὐτοῦ δογμάτων κατέβαλον, κύριον μέλημα σχύνης τὴν ἠθικότητα τῆς κοινωνίας καὶ τὴν διὰ τοῦ χριστιανισμοῦ πρὸς τὰ πρόσω ὀρθοπορείαν αὐτῆς. Ὅτι δὲ τὰ ἔξοχα ταῦτα πνεύματα ἐπροστάτευσαν τὴν διάμεσον ταύτην γνώμην τρανῶς ἀποδείκνυσιν ὁ περιφημὸς ἐκεῖνος τοῦ μεγάλου Βασιλείου λόγος, ἡ πρὸς τοὺς νέους παραίνεσις, ἐν ἣ ἐκτίθησιν ὁ μέγας τῆς Καισαρείας ἱεράρχης τίνα τῶν συγγραμμάτων τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος ὀφείλει πᾶς χριστιανὸς νὰ ἐκλέγῃ πρὸς ἠθικὴν αὐτοῦ μόρφωσιν καὶ τὴν τῆς ψυχῆς χριστιανικὴν διάπλασιν. Ἡ ἄρμονικὴ συμβίωσις τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ χριστιανισμοῦ παρήγαγε τὸν μεσαιωνικὸν καλούμενον Ἑλληνισμὸν ἢ Βυζαντισμὸν, ἡ πρὸς σχηματισμὸν τοῦ ὁποῦοι τάσις ἀπὸ τοῦ Δ' ἀρξαμένη αἰῶνος ἀνεπτύσσετο μέχρι τοῦ Θ'. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο τῶν πέντε αἰῶνων ὁ Ἑλληνισμὸς ἐκαθαρίζετο ὀλονὲν διὰ τῶν ὑγιῶν ἀρχῶν τοῦ χριστιανισμοῦ, οἱ δὲ αὐτοκράτορες τοῦ Βυζαντίου, τούτου τοῦ χριστιανισμοῦ ἀνε-

δείκνυντο προστάται. Τὴν πρὸς συνδύασιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ μετὰ τοῦ χριστιανισμοῦ ταύτην τάσιν ἀνεζωπύρησε καὶ ἡ εἰς τὸν αὐτοκρατορικὸν θρόνον τοῦ Βυζαντίου ἀνάβασις ἀθηναίας αὐτοκρατείας.

Ἡ αὐτοκρατεία αὕτη εἶναι ἡ Εὐδοκία, μία τῶν μεγαλύτερων αὐτοκρατειῶν τοῦ Βυζαντίου, ἐν τῶν ἐξοχωτέρων πνευμάτων τοῦ μεσαιῶνος, μία τῶν σπουδαιοτέρων μετὰ Χριστὸν φιλοσόφων. Καὶ μὴ θαυμάσῃ τις βλέπων τοιαύτην γυναῖκα ἐν τῷ Βυζαντινῷ κράτει· ναὶ μὲν εἶναι ἀληθὲς ὅτι δὲν ὑπῆρξαν καὶ ἄλλαι πολλαὶ ὅμοιαι τῇ Εὐδοκίᾳ, ἀλλ' ὅμως ἡ Εὐδοκία δὲν εἶναι ἐκτακτόν τι φαινόμενον, ἔχει καὶ τὰς ὁμοίας τῆς. Ἐν τῇ εὐρείᾳ Βυζαντινῇ αὐτοκρατορίᾳ, ἥτις πάντοτε σχεδὸν εἶχε ν' ἀντιπαλαίση πρὸς τὰ ἐκ τῆς Εὐρώπης ἢ ἐκ τῆς Ἀσίας προερχόμενα σίφη, καὶ ἐν τῇ ἐσωτερικῇ διοικήσει συνεχῶς κατεταράσσετο εἴτε τῆς πτώσεως ἕνεκα τοῦ δεινῶς αὐτοκράτορος, εἴτε τῆς ἐμφανίσεως τῆς δεινῆς αἰρέσεως, αἱ γυναῖκες αὗται ἔλαβον σπουδαίαν θέσιν ὑπερασπίζουσαι πάντοτε σχεδὸν ἐπιτυχῶς τὰ συμφέροντα, τῶν ὁποίων ἐτίθεντο ἢ αὐτοθούλως ἀνεδείκνυντο προστάται. Τοιαύτας γυναῖκας δυνάμεθα νὰ ἀναφέρωμεν Εὐδοξίαν τὴν σύζυγον τοῦ Ἀρκαδίου, Πουλχερίαν τὴν ἀδελφὴν Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ, Ἀριάνην τὴν θυγατέρα Λέοντος τοῦ Α', Θεοδώραν τὴν σύζυγον τοῦ Ἰουστινιανοῦ, τὴν Ἀθηναίαν Εἰρήνην, σύζυγον Λέοντος τοῦ Δ', Θεοδώραν τὴν σύζυγον τοῦ Θεοφίλου, Ζωὴν τὴν τετάρτην σύζυγον Λέοντος τοῦ ΣΤ', Θεοφανῶ τὴν σύζυγον Ῥωμανοῦ τοῦ Β', Ζωὴν τὴν σύζυγον Ῥωμανοῦ τοῦ Ἀργυροῦ, Θεοδώραν τὴν ἀδελφὴν τῆς προηγουμένης, Εὐδοκίαν τὴν μακροβηολιτίσσαν, σύζυγον Ῥωμανοῦ τοῦ Διογένους, καὶ Ἄγνην τὴν Κομνηνὴν, τὴν τοῦ Νικηφόρου Βρυεννίου σύζυγον. Πολλὰ δ' ἐξ αὐτῶν διεκρίθησαν καὶ ἐπὶ πολυμαθείᾳ, τὰ δὲ προϊόντα τῶν πνευματικῶν αὐτῶν ἐργασιῶν ἀρίστην κατέχουσι θέσιν μετὰ τῶν προϊόντων τῆς Βυζαντινῆς φιλολογίας. Ἡ Ἰωαννῆς λ.χ. Εὐδοκίας τῆς μακροβηολιτίσσης, ἡ Ἀλεξιάς Ἄγνης τῆς Κομνηνῆς καὶ ἄλλα ἄλλων ἔργα οὐκ ὀλίγον ἐπαινοῦνται ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας.

Μεταξὺ τῶν γυναικῶν τούτων διακρίνεται καὶ ἡ σύζυγος Θεοδοσίου τοῦ Β', ἡ Εὐδοκία. Ἡ Ἑλλάς, ἡ κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν παραγωγὸς τασοῦτων μεγάλων πνευμάτων, δὲν ἐστείρυνε παντελῶς καὶ κατὰ τὸν μεσαιῶνα· ἡ Εὐδοκία κατήγετο ἐξ Ἀθηνῶν. Ὄνομάζετο πρότερον Ἀθηναῖς καὶ ἦτο θυγάτηρ τοῦ σπουδαίου Πλατωνικοῦ φιλοσόφου Λεοντίου, ὃν τινὲς τῶν Βυζαντινῶν χρονογράφων Ἡράκλειον ἀποκαλοῦσιν. Ἐσχὲ δὲ καὶ δύο ἀδελφοὺς, τὸν Οὐαλεριανὸν, ἡ κατὰ τινὰς Οὐαλέριον, καὶ τὸν Γενέσιον ἢ Γέσιον. Γεννηθεῖσα τῷ 394 καὶ ἀνατραφεῖσα ἐν τῷ γάλακτι τῆς εἰδωλολατρίας, καθότι δὲν εἶχεν εἰσέτι καθ' ὁ-

λοκληρίαν ἀντικαταστήσει ὁ σαυρὸς τὴν ἐν τῇ Ἀκροπόλει ἐλαίαν ἐν τῇ πόλει τῆς Παλλάδος, ἔσχε διδασκάλους δύο ἐπίσημους φιλοσόφους τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, τὸν Ὠρίωνα καὶ Ὑπερέχιον. Προικισθεῖσα ὑπὸ δῶρων τῆς φύσεως ἐξωτερικῶν καὶ ἐσωτερικῶν καὶ τυχοῦσα παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτῆς ἐλευθερίου ἀνατροφῆς, κατέστη τῶντι ἀνταξία τῶν ἐνδόξων αὐτῆς προγόνων. Ὁ Γάλλος ἱστορικὸς Roujoulat ἀξιολόγως πλέκει τὸν στέφανον αὐτῆς διὰ τῶν ἐξῆς κομψῶν φράσεων «Ἡ Ἀθηναῖς ἐμεγαλύνθη ὡς ὠραῖον κρῖνον ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν κήπων τοῦ Ἀκαδήμου, παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Κηφισσοῦ, ἔνθα ὁ πατὴρ αὐτῆς ἐδίδασκε τὴν ῥητορικὴν. Ἡ μορφή αὐτῆς ἔφερεν ἐν ἀπάσῃ τῇ τελειότητι τὸν ἑλληνικὸν τύπον, παρεμφερῆς οὕσα πρὸς τοὺς ἀρχαίους ἐκείνους ἀνδριάντας οὓς ἐλάξευσεν ἡ χεὶρ τοῦ Φειδίου. Εἶχε τὸ πρόσωπον καὶ τὰς χεῖρας λευκὰς ὥσπερ μάρμαρον λεῖον τῆς Πάρου καὶ τοῦ Πεντελικοῦ» οἱ δὲ μεγάλοι μέλανες αὐτῆς ὀφθαλμοὶ, οἱ πολυπληθεῖς βόστρυχοι τῆς κόμης αὐτῆς καταπίπτοντες περὶ τὸν λαιμόν της ἠύξανον ἔτι μᾶλλον διὰ τοῦ ἐβένινου αὐτῶν χρώματος τὴν λάμψιν τῆς χροιάς τοῦ προσώπου της. Βάδισμα εὐτολμον καὶ ὑποκεχαρισμένον, στάσις βασιλική, εὐστροφον καὶ ἐλαφρὸν σῶμα, ἀρμονία γλυκειᾶς φωνῆς, περικοσμοῦντα τὴν Ἀθηναίδα, ἀνεκάλυπτον ἐν αὐτῇ προνομιοῦχον φύσιν ἐξελοῦσαν μὲν ἐκ ταπεινῆς καλύβης, ἀλλὰ ζῶσαν εἰς τὰ μεγαλείτερα ὕψη εἰς τὰ ὁποῖα δύναται νὰ φθάσῃ ἡ ἀνθρωπίνη διάνοια.» Ἡ διδασκαλία τῶν ῥηθέντων διδασκάλων ἀφ' ἑνὸς, ἡ σύντονος τοῦ πατρὸς αὐτῆς φροντίς πρὸς ἐμπρέπουσαν ἀνατροφὴν ἀφ' ἑτέρου, καὶ ἐξ ἄλλου ἡ φυσικὴ αὐτῆς πρὸς πᾶν ἀγαθὸν ῥοπή ἀνέδειξαν αὐτὴν βαθύνουσαν φιλόσοφον, σπουδαίαν γραμματικὴν, εὐγλωττον ῥήτορα καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις ἀξιολογωτάτην ποιήτριαν. Ἡ εὐφάνταστος αὐτῆς διάνοια, τείνουσα πάντοτε πρὸς τὴν ποίησιν, ἐνετρυφᾶ ἐν τοῖς ἀριστουργήμασι τῶν ἀρχαίων ποιητῶν διὸ καὶ καθημένη πολλάκις ὑπὸ τοὺς πρόποδας τοῦ Ὑμηττοῦ καὶ ἐμπνεομένη ὑπὸ τῆς αὔρας τῆς ἐμπνευσάσης ἄλλοτε τοὺς θεσπεσίους τῆς ἀρχαιότητος ποιητάς, ἔψαλλε μετὰ μεγίστης ἠδύτητος ἡ καλλιθέλαδος αὕτη ἀπὸ τῶν τὰ κατορθώματα τῶν ἡρώων τοῦ Ὀμήρου καὶ τοὺς θριάμβους τῶν ἀνδρείων προγόνων τοῦ Μαραθῶνος καὶ τῶν Πλαταιῶν. Ἡ ἐξαισία αὐτῆς καλλονῆ, ἡ ἐπιμεμελημένη ἀνατροφή καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις ἡ παιδεία καὶ ἡ μάθησις καθίστων αὐτὴν ἀξίαν σύζυγον μεγάλου ἀνδρός. Καὶ πραγματικῶς ὁ Λεόντιος ἀπέθανε, καὶ ἀποθνήσκων ἀφῆκε διὰ διαθήκης εἰς μὲν τοὺς δύο υἱοὺς του ἄπασαν τὴν περιουσίαν, τῇ δὲ Ἀθηναίδι ἑκατὸν μόνον χρυσᾶ νομίσματα (1500 περίπου φράγκα), γράψας ἐν τῇ δικηθῆκῃ, ὅτι στηριζόμενος ἐπὶ τῶν φυσικῶν αὐτῆς χαρισμάτων, ἐνόμισεν ὅτι τοιαύτη κόρη δὲν

ἔχει ἀνάγκην πλειοτέρων χρημάτων. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Λεοντίου ἡ Ἀθηναῖς, μείνασα οὕτως ὀρφανὴ καὶ δυστυχῆς, παρεκάλει τοὺς δύο αὐτῆς ἀδελφοὺς ὅπως τῇ παραχωρήσωσι τὸ τρίτον τοῦλάχιστον τῆς περιουσίας, λέγουσα πρὸς τοὺς ἄλλοις ὅτι: «Καὶ ὑμεῖς γινώσκετε πῶς διεκείμην πρὸς τὸν κοινὸν ὑμῶν πατέρα καὶ οὐκ οἶδα διατί ἄπορον μὲ κατέλιπε μέλλων τελευτῆν καὶ εὐπορίας τυχεῖν μετὰ τὴν αὐτοῦ νέκρωσιν οὐκ ἐχαρίσατό μοι.» Ἀλλὰ δυστυχῶς οὐδὲως συνετέλεσαν τὰ δάκρυα ταῦτα νὰ κάμψωσι λιθίνους καρδίας διὸ καὶ οὐ μόνον δὲν παρέσχον αὐτῇ τὸ ζητούμενον, ἀλλὰ καὶ ἀπεδιώξαν τῆς πατρικῆς στέγης. Ἡ Ἀθηναῖς, μείνασα οὕτως ἀνέστιος, κατέφυγεν εἰς τὴν ἐκ μητρὸς θεῖαν της, ἥτις μετὰ τινα καιρὸν παραλαβοῦσα τὴν νεαρὰν κόρην ἔφερεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἵνα ἐκθέσῃ τὰ παράπονα ἐνώπιον τοῦ αυτοκράτορος. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐβασίλευεν ἐν Βυζαντίῳ Θεοδόσιος ὁ Β' ἢ μικρὸς, ὅστις τῷ 408 διεδέξατο τὸν πατέρα αὐτοῦ Ἀρχάδιον ἐπειδὴ ὅμως ἦτο εἰσέτι ἀνήλιξ, ἐπετροπεύετο ὑπὸ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ Πουλχερίας, γυναικὸς σώφρονος καὶ συνετῆς. Ἡ Ἀθηναῖς παρουσιάζεται ἐνώπιον τῆς Πουλχερίας καὶ ἐκτίθησι τὰ ἀδικίας τῶν ἀδελφῶν της ἢ Πουλχερίας ἰδοῦσα αὐτὴν ἐθαύμασε τὸ κάλλος καὶ τὴν εὐγλωττίαν, τὴν νουσίαν καὶ κοσμιότητα δι' ὧν ἦτο πεπροικισμένη ἡ ὀρφανή, καὶ ἐπειδὴ ὁ Θεοδόσιος προὔτίθετο νὰ νυμφευθῇ παρουσιάζεται αὐτῷ καὶ λέγει: «Εὐρον νεωτέραν, καθαρὰν, εὐστοχον, λεπτοχαράκτηρον, εὐριν, ἀσπροτάτην ὥσει χιῶν, μεγαλόφθαλμον, ὑποκεχαρισμένην, οὐλοξανθόκομον, σεμνόποδα, ἐλλόγιμον, ἑλλαδικὴν παρθένον.» Εἰς τοὺς λόγους τούτους πεισθεὶς ἔσπευσε νὰ ἴδῃ διὰ τίνος παραπετάσματος τὴν ἐν τῷ παρακειμένῳ θαλάμῳ καθημένην κόρην, καὶ τοσοῦτον κατεβέβηκεν ἐκ τῆς κάλλωνος τοῦ ὠραίου τούτου πλάσματος, ὥστε ἀμέσως ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν νὰ τὴν νυμφευθῇ ἐπειδὴ δὲ ἦτο εἰδωλολάτρις, ἐβαπτίσθη ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Ἀττικοῦ καὶ ὠνομάσθη Εὐδοκία οἱ δὲ γάμοι ἐτετέλεσθησαν μετὰ μεγίστης πομπῆς τῇ 7 Ἰουνίου 424. Καὶ οὕτως ἡ ὀρφανὴ Εὐδοκία ἀνεδείχθη σύζυγος αυτοκράτορος, ὁ δὲ τίτλος τῆς Αὐγούστης ἐδόθη αὐτῇ ὅτε τῷ 423 ἐγέννησε θυγατέρα ὀνομασθεῖσαν Λικινίαν Εὐδοξίαν.

Αἱ τιμαὶ αὐταὶ καὶ βασιλικαὶ δόξαι οὐδὲ ἰσχυρὰν νὰ ἐξαλείψωσιν ἐκ τῆς νεαρᾶς συζύγου τὸν πρὸς τὰ γράμματα ἔρωτα τὸ πρῶτον καὶ κυριώτερον ἔργον αὐτῆς ἦν ἡ τῶν γραμμάτων καλλιέργεια διὸ προσεκάλεσε περὶ αὐτὴν πλείστους πεπαιδευμένους περιβαλοῦσα αὐτοὺς διὰ μεγίστων τιμῶν, καὶ ἐμόρφωσεν, οὕτως εἰπεῖν, ἀκαδημίαν τινὰ ἐν τῷ παλατίῳ, ἐν ᾗ ἐνετρυφᾶ τὸ πνεῦμα τῆς θυγατρὸς τοῦ Λεοντίου. Ἀλλὰ τὰς μεγαλητέρας τιμὰς προσέφερε τῷ αὐλικῷ Παυλίῳ, ὅστις μάλιστα ἦν καὶ παρὰ νυμφος τοῦ

αυτοκρατορικοῦ ζεύγους, ἀναδείξασα αὐτὸν μάλιστα, καὶ τῷ ἐπάρχῳ τῆς πόλεως Κύρῳ, διότι οἱ ἄνδρες οὗτοι ἦσαν ἐγκρατεῖς τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας, πάντες δὲ οἱ τοιοῦτοι ἦσαν οἱ προσφιλέστεροι τῇ Εὐδοκίᾳ.

Δεύτερον μέλημα αὐτῆς, ἅμα ἀναβάσης τὸν θρόνον, ἦν ἡ πρόσκλησις τῶν ἀδελφῶν τῆς εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἡ εἰς μεγάλα ἀξιώματα ἀνύψωσις αὐτῶν· διότι οὗτοι μαθόντες τὴν τοιαύτην αἰφνιδίαν ὑψωσιν αὐτῆς ἐκρόβησαν· ἀλλ' αὕτη κατώρθωσε νὰ ἀνακκλύσῃ αὐτοὺς καὶ νὰ φέρῃ ἐνώπιόν τῆς. Ἰδόντες οὗτοι τὴν πρότερον διωκομένην ἀδελφὴν των κατέχουσαν τὸ ὑπατον τῶν ἀξιοματίων, καθημένην ἐπὶ τοῦ αυτοκρατορικοῦ θρόνου κρατοῦσαν τὸ χρυσοῦν σκήπτρον καὶ ἐγεμμένην διὰ βασιλικοῦ σέμματος, ἔμεινον ἐκθαμβοὶ καὶ τρέμοντες ἐκ τοῦ φόβου μὴ ἡ Εὐδοκία ἐκδικήσῃ τὴν προτέραν ἀπάνθρωπον διαγωγὴν των. Ἡ συνέντευξις τῶν τριῶν ἀδελφῶν ἀναπολεῖ εἰς τὴν μνήμην ἐκάστου τὴν σκηνὴν ἐκείνην τῆς Π. Διαθήκης τὴν μεταξὺ τοῦ Ἰωσήφ καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ λαβοῦσαν χώραν. Ἡ Εὐδοκία, ἀτενίσασα πρὸς τοὺς ἀδελφούς τῆς ἐδάκρυσε καὶ ἀνεφώνησε: «Εἶμι Ἀθηναῖς ἡ ἀδελφὴ ὑμῶν. Προσεγγίσατε, ἐναγκαλισθητέ τὴν ὑμετέραν ἀδελφὴν.» Ἀκούσαντες οὗτοι τοὺς λόγους τούτους ἐθαύμασαν ἀληθῶς διότι περιέμενον ἐκδικήσιν, ἡ δὲ Εὐδοκία λύουσα τὴν ἀπορίαν αὐτῶν, λέγει: «Εἰ μὴ ὑμεῖς κακῶς ἐχρήσασθέ μοι οὐκ ἂν ἠναγκαζόμην ἐλθεῖν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ βασιλεῦσαι. Τὴν οὖν ἐκ τῆς γεννήσεώς μου θασιλείαν ὑμεῖς ἐχαρίσασθε, ἡ γὰρ ἐμὴ ἀγαθὴ τύχη ὑμᾶς ἀπειθείς ἐποίησε καὶ οὐχ ἡ ὑμετέρα πρὸς ἐμὲ γνώμη.» Λόγοι καταδεικνύοντες τὸν ἀληθῶς φιλόσοφον χαρακτήρα τῆς γυναικός· δὲν ἐξεδίκηθη τὴν ἀγνώμονα διαγωγὴν τῶν ἀδελφῶν τῆς, ἀλλ' ὡς πιστὴ τοῦ Χριστοῦ ὀπαδὸς τὸν μὲν Οὐαλεριανὸν μάλιστα ἀνέδειξε, τὸν δὲ Γενέσιον ἐπαρχὸν Ἰλλυριῶν διώρισεν. Ὁ ἱστορικὸς Γεώργιος Κωδινὸς ἀναφέρει ὅτι συνῆλθον τῇ Εὐδοκίᾳ ἐξ Ἀθηνῶν ἑπτὰ φιλόσοφοι, οἱ ἐξῆς: Κράνος, Πέλωψ, Κάρος, Ἀπελλῆς, Σουλθανὸς, Κύρβας καὶ Νερούας, ἐξ ὧν ὁ Κράνος καὶ λογιστὴς τῆς Ἀθηναίων φιλοσοφίας ἐλέγετο. Ἀλλ' ὁ ἀνόνημος συγγραφεὺς τῶν *συντόμων χρονικῶν παραστάσεων* ἀναφέρει ὅτι «οἱ αὐτάδελφοι (τῆς Εὐδοκίας) τὸ ξένον τῆς συγγόνου ἀκηκοότες εὐτύχημα ἀπελθεῖν συνεπειρῶντο σὺν φιλοσόφοις ζ' καὶ τῇ τύχῃ ἐξ εὐτυχίας ἐδεήθησαν ἐλασθῆναι.»

Τῷ 438 μετέβη ἡ Εὐδοκία εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς προσκύνησιν τῶν ἁγίων τόπων ἐμπληροῦσα εὐχὴν, ἐκεῖθεν δ' ἐπιστρέφουσα μετὰ ἐν ἔτος μετήνεγκε τὰ ἱερά ὅστ' αὐτῷ πρωτομάρτυρος Στεφάνου, καθὰ ἀναφέρουσιν οἱ πλεῖστοι τῶν ἱστορικῶν καὶ ὁ Μαρκελλῖνος. Ἐπιστρέφουσα ἐξ Ἱεροσολύμων διῆλθε διὰ τῆς Ἀντιοχείας· ἡ Εὐδο-

κία ἐπισκεφθεῖσα τὴν Ἀντιόχειαν εἰσήλθε μεγαλοπρεπῶς εἰς τὴν πόλιν, τυχούσα ἐνθουσιώδους ὑποδοχῆς· κατ' ἀρχὰς διηυθύνθη εἰς τὸ βουλευτήριον, ἔνθα καθημένη ἐπὶ χρυσοῦ δίφρου ἐξεφώνησε λόγον ἐγκωμιστικὸν μεγάλως καταθέλξαντα τὸ ἄπειρον τῶν ἀκρατῶν πλήθος. «Εἶμαι εὐτυχὴς, ἀνέκραξε περατοῦσα τὸν λόγον, εὐρισκομένη ἐν τῷ μέσῳ ὑμῶν· ἡ καταγωγὴ μου εἶναι ἡ αὐτὴ τῇ ὑμετέρᾳ· τὸ αὐτὸ αἷμα ρέει εἰς τὰς φλέβας ἡμῶν· οἱ πατέρες ὑμῶν ἐξῆλθον ἐκ τῶν προσφιλῶν ἀκτῶν, ἐν αἷς εἶδον τὸ πρῶτον τὸ φῶς τῆς ἡμέρας· εἴμεθα τέκνα τῆς αὐτῆς πατρίδος. Πατὴρ τῆς καρδίας μου, οὐδέποτε θέλω σὲ λησμονήσει». Ἐκ τούτου τοῦ λόγου καὶ τῶν δωρεῶν, ἃς προσήνεγκεν ὑπὲρ τῆς οἰκοδομῆς ναῶν καὶ ἄλλων ἀγαθοεργῶν καταστημάτων ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τῆς Συρίας, τοσοῦτον νύχαριστήθησαν οἱ Ἀντιοχεῖς, ὥς ἐστησαν πρὸς τιμὴν αὐτῆς ἀνδριάντα ἐν τῷ βουλευτηρίῳ, καθὰ λέγει ὁ Εὐάγριος: «Καὶ εἰκόνη ἐκ χαλκοῦ τεχνικῶς ἠσκημένη παῖδες Ἀντιοχείων αὐτὴν τετιμῆκασιν, ἡ καὶ μέχρις ἡμῶν σώζεται».

Ἐξ ὧσιν μέχρι τοῦδε ἀνεφέραμεν εἶδομεν ὅτι ἡ Εὐδοκία, καίτοι ἀναδειχθεῖσα Αὐγούστα, οὐδέποτε ἀνεμίχθη εἰς τὰ πολιτικά· ἀπὸ τοῦ 443 ὁμῶς ἄρχεται εἰς ταῦτα ἀναμιγνυομένη. Ἀλλὰ πρὸ τοῦ νὰ ἐξετάσωμεν τὰ περὶ τούτου, εἴπωμεν ὀλίγα τινα περὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ συζύγου τῆς Θεοδοσίου.

Ὁ Θεοδοσίος ἦτο ἀνὴρ λίαν ἀνάξιος τῆς αυτοκρατορικῆς ἑδρας· καθότι ἀντὶ ν' ἀσχολῆται περὶ τὰ δημόσια, κατεγίνετο τὴν ἡμέραν μὲν περὶ τὴν θήραν, τὸ δὲ ἑσπέρας περὶ τὴν ζωγραφικὴν καὶ καλλιγραφίαν, διὸ καὶ *καλλιγράφος* ἐπωνομάσθη. Τοιοῦτος αυτοκράτωρ ἔπεται ὅτι περιεσοχίζετο ὑπὸ τῶν τὰ πάντα ἐν τῇ Βυζαντινῇ κυλῆ κρατούντων εὐνοῦσῶν, ὅποιοι κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἦσαν ὁ Καλαπόδιος, ὁ Λαῦτος καὶ ὁ Χρυσάνθιος ἢ Χρυσάφιος, ὅστις ἰδίᾳ τὰ πάντα διεχειρίζετο κατὰ τὸ δοκοῦν, ἄγων καὶ φέρων τὸν αυτοκράτορα· ὁ κυριώτερος ὁμῶς σκοπὸς τοῦ Χρυσάφιου ἦτο νὰ κατορθώσῃ ν' ἀπομακρύνῃ τῶν πολιτικῶν τὴν Πουλχερίαν· τὸ ἀπεφάσισε καὶ τὸ κατώρθωσε. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἀνεφάνη εἰς τὸ μέσον ἡ αἵρεσις τοῦ Εὐτυχοῦς, ὅστις, ὡς γνωστὸν, ἐδογματίζεν ὅτι κατὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος ἐνανθρώπησιν ἡ ἀνθρωπίνη φύσις ἀπεροφῆθη ὑπὸ τῆς θείας καὶ οὕτω διέκρινεν ἐν αὐτῇ μίαν, τὴν θείαν. Ὁ Εὐτυχὴς ἵνα ἐπιτύχῃ τῆς σκοποῦ αὐτοῦ προσεκολλήθη τῷ Χρυσάφιῳ, ὅστις κατέπεισεν αὐτὸν τὸν αυτοκράτορα ὅπως ἐπιτρέψῃ τῷ Διοσκούρῳ Ἀλεξανδρείας, ὁμόφρονι τοῦ Εὐτυχοῦς, ἵνα συγκαλέσῃ σύνοδον παρόντος καὶ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως Φλαβιανοῦ, ἄκρου ὑπεραπιστοῦ τῆς ὀρθοδοξίας, ὅπως βασιανίσῃ τὴν τοῦ Εὐτυχοῦς δοξασίαν. Ἡ σύνοδος προσεκλήθη τῷ 449, ἀλλ' ὁ Διόσκουρος ἔ-

χων φίλον τὸν Χρυσάφιον ἔφερον ἐνόπλους στρατιώτας ἐν τῇ συνόδῳ ἵνα ἐν ἐναντία περιπτώσει ὑπερασπίσωσι τὸν Διόσκουρον καὶ τοὺς ὄπαδούς του. Ἐν τῇ συνόδῳ ταύτῃ, ἐπειδὴ δὲν ἠδύναντο ἄλλως νὰ ὑπερισχύσωσιν οἱ Εὐτυχανοὶ, ἐξύλισαν τὸν δυστυχή Φλαβιανὸν καὶ καθὰ λέγει ὁ Ζωναρᾶς, «οἷα τις ἄγριος ὄνος ἀναθορῶν ὁ Διόσκουρος λαῖξ τῷ στέρνῳ ἀνέθορε τοῦ εὐσεβοῦς ἐκείνου ἀνδρός καὶ πύξ αὐτὸν κατὰ κόρρης τύπτων ἕως τοῦ συνεδρίου ἐξώθησεν.» Ὁ αὐτοκράτωρ ἀκούσας ταῦτα ὠργίσθη μὲν, ἀλλ' ὁ πανούργος Χρυσάφιος ἔπεισε πάλιν αὐτὸν ὅπως εὐδοκίῃ ἵνα χειροτονηθῇ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως ὁ Εὐτυχανὸς Ἄνατόλιος· καὶ οὐ μόνον τοῦτο ἀλλὰ καὶ τὴν Πουλχερίαν κατάρθωσε νὰ γυμνώσῃ τῆς αὐτοκρατορικῆς πορφύρας. Εἰς τοῦτο φαίνεται ὅτι ἔλαβε μέρος καὶ ἡ Εὐδοκία, ἥτις μετὰ τὴν ἀποπομπὴν τῆς Πουλχερίας μείνασα μόνη, ἤρχισε νὰ λαμβάνῃ μέρος εἰς τὴν τῶν πολιτικῶν διοίκησιν. Καὶ ὅμως καὶ τοὶ πραγματικῶς αὐτοκράτειρα ἀνεδείχθη νῦν ἡ Εὐδοκία, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἤρχισε νὰ δῆθ' ὁ ἀστὴρ, ὅστις εἶχε πρότερον ἀνατείλῃ τῇ θυγατρὶ τοῦ Αἰωνίου. Καὶ ἰδοὺ διὰ τί· ὁ Θεοδόσιος ἐλθὼν εἰς ἑαυτὸν καὶ ἀναλογισθεὶς τὰ κατὰ τὴν μακροφρονίαν τοῦ δυστυχοῦς Φλαβιανοῦ καὶ τὰ κατὰ τὴν Πουλχερίαν, καὶ ἐννοήσας ὅτι αἴτιος πάντων τούτων ἦν ὁ εὐνοῦχος Χρυσάφιος, τοῦτον μὲν ἐξώρισε καὶ τὴν περιουσίαν αὐτοῦ ἐδήμευσε, προκαλέσας δὲ τὴν ἀδελφὴν ἐζήτησε συγγνώμην παρ' αὐτῆς καὶ οὕτω πάλιν κατέστησε ταύτην μέτοχον τῆς βασιλείας. Καὶ ὅμως ἐννόησε καὶ τὴν ἐνοχὴν τῆς Εὐδοκίας καὶ ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἤρχισε νὰ δεικνύται ἄπως ψυχρὸς πρὸς αὐτήν, τὴν δὲ ψυχρότητα ταύτην ἐπηύξησεν ἔτι μᾶλλον καὶ τὸ ἐξῆς γεγονός, ὅπερ ὅμως ὁ Ἄγγλος ἱστορικὸς Γίββων θεωρεῖ μῦθον· ἐν ᾧ ἡμέραν τινὰ ὁ αὐτοκράτωρ εὐρίσκειτο ἐν τῷ ναῷ, ἐλθὼν τις προσήνεγκεν αὐτῷ ὑπερμέγεθος μῆλον, ὅπερ ὅμως οὗτος ὡς λίαν περιέργον ἀπέσειλε τῇ συζύγῳ αὐτοῦ Εὐδοκίᾳ· λαβοῦσα τὸ μῆλον ἡ Εὐδοκία ἐδωρήσατο τῷ προσφιλεῖ αὐτῆς Παυλίῳ, ὅστις αὐθις ἀγνοῶν τὰ γενόμενα ἀπέστειλε τῷ αὐτοκράτορι. Αἱ περὶ τῆς συζύγου αὐτοῦ ὑποψίαι νυξήθησαν διὰ τούτου καὶ ἀμέσως προσέταξεν ὅπως ἐξορισθῇ εἰς Καππαδοκίαν ὁ εὐνοῦχος οὗτος τῆς Εὐδοκίας Παυλῖνος καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐθανατώθη. Ἡ Εὐδοκία στερηθεῖσα τοῦ στερεοῦ αὐτῆς ἐρείσματος καὶ περιπεσοῦσα εἰς τὴν τοῦ συζύγου αὐτῆς δυσμένειαν, ἐζήτησε παρ' αὐτοῦ ἄδειαν ὅπως ἀναχωρήσῃ εἰς Ἱερουσόλυμα. Ἡ ἄδεια τῇ παρεχωρήθη· ἡ δὲ αὐτοκράτειρα Εὐδοκία ἀντὶ τῆς βασιλικῆς πορφύρας περιβληθεῖσα τὸν μοναχικὸν τρίβωνα ἐπορεύθη εἰς τὴν Ἁγίαν Γῆν ὅπως μονάσῃ· σημειωτέον ὅτι αὐτόσε ἐπορεύθη ὡς βασίλισσα. Ἐν τούτοις ἡ συκοφαντικὰ ἐξηκολούθησε καταδιώκουσα τὴν θυγατέρα τοῦ

Αἰωνίου· ἐπειδὴ ἐκ τῶν ἀκολουθησάντων αὐτὴν ὁ ἱερεὺς Σεβήρος καὶ ὁ διάκονος Ἰωάννης ἐξηκολούθουν συχνάκις ἐπισκεπτόμενοι αὐτήν, ὁ ὑπόπτος Θεοδόσιος ἀπέστειλεν ἕνα τῶν αὐλικῶν, Σατωρνίνου τοῦνομα, ὅστις ἐφόνευσεν ἀμφοτέρους. Ἡ Εὐδοκία, ὀργισθεῖσα ἕνεκα τῶν ἀκρίτως γενομένων τούτων φόνων, διέταξε τὸν θάνατον τοῦ Σατωρνίνου· ἐξετελέσθη· ἀλλ' ἡ ἐσχάτη πλάνη ἦτο χείρων τῆς πρώτης. Ἡ Εὐδοκία ἀπεγυμνώθη πάσης βασιλικῆς ἐξουσίας καὶ κλεισθεῖσα ἐν τιμωρῇ ἔκλαιε τὰς ἀμαρτίας της. Τοιαῦτα τὰ ἀνθρώπινα!! Οὕτως ἐξῆς μέρου τοῦ 464, ὅτε ἀπέθανεν. Ἀποθνήσκουσα ἡ Εὐδοκία ἀνέκραξε τὰς ἐξῆς ἀξιοσημειώτους λέξεις: «Ἀποθνήσκω ἀθῶα καὶ θῦμα τῆς ἐσχάτης προδοσίας.» Ἡ ἐν Ἱεροσολύμοις διαμονὴ τῆς Εὐδοκίας ἀνεγράφη μετ' ἐπαίνων ἐν τῇ ἱστορίᾳ, καθότι οὐ μόνον πολλὰ συνέστησεν ἐνταῦθα ἀγαθοεργὰ καταστήματα, οὐ μόνον ἔκτισε ναοὺς καὶ μονὰς, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ τείχη τῆς Ἱερουσαλὴμ ἀνεκαίνισε κατηρειπωμένα ὄντα. Τινὲς τῶν βυζαντινῶν χρονογράφων ἀμφισβόλλουσι περὶ τῆς ὀρθοδοξίας τῆς Εὐδοκίας κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, ἀναφέροντες ὅτι μὲν κατάρθωσαν δι' ἐπιστολῶν ὁ τε Συμεὼν ὁ Στυλῖτης καὶ ἡ Πουλχερία νὰ ἐπαναφέρωσιν αὐτὴν εἰς τὴν εὐθείαν ὁδόν.

Οὕτως ἐσβέσθη ὁ ἀστὴρ, ὅστις τοσοῦτον λαμπρὸς ἀνέτειλεν ἐν τῇ Βυζαντινῇ ἱστορίᾳ. Ἡ φιλόσοφος Εὐδοκία, ἥτις ἀπὸ τῆς πτωχείας ὑψώθη τοσοῦτον ταχέως εἰς τὴν ὑψίστην περιωπὴν περιβληθεῖσα οὕτως ἐνδόξως τὴν βασιλικὴν χλαμύδα, ἐξέπεσε καὶ αὐθις εἰς ἣν καὶ πρότερον εὐρίσκειτο θέσιν. Ἡ Βυζαντινὴ ἱστορία μετὰ πλείστων ἐπαίνων ἀναφέρει τὸ ὄνομα αὐτῆς, ἡ δὲ Βυζαντινὴ φιλολογία πλείσας αὐτῇ ὀφείλει. Διότι καὶ περ ἀναρθεῖσα εἰς τὸ ὑπατον τῶν ἀξιωματῶν, οὐδόπως κατέλιπε τὰς προσφιλεῖς αὐτῇ μελέτας ἢ φιλόσοφος αὐτοκράτειρα, ἀλλ' ἐνησχολεῖτο συγγράφουσα, τῶν δὲ συγγραμμάτων αὐτῆς μετὰ μεγίστων ἐπαίνων μνημονεύει ὁ μέγας Φώτιος. Ἐγραψε *Μετὰφρασιν τῆς ὀκτατεύχου ἐν στίχοις*, περὶ ἧς γράφει ὁ Φώτιος· «τὸ μέτρον, ὅπερ ὅτι καὶ γυναικὸς καὶ βασιλείας τρυφώσης καὶ οὕτω καλὸν, ἄξιον θαυμάσαι», *μετὰφρασιν προφητικῶν λόγων*, τοῦ τε θεσπεσίου *Ζαχαρίου* καὶ τοῦ κλεινοῦ *Δαυὶδ*, *λόγους τρεῖς εἰς τὸν μάρτυρα Κυπριανὸν*, *ἐγκώμιον εἰς Θεοδόσιον*. Ἀλλὰ τὸ ἀξιολογώτερον τῶν συγγραμμάτων αὐτῆς εἶναι τὰ *Ὀμηροκέντρα*. Ὅποια εὐφυῆ, ὅποια μνήμη, ὅποια πολυμάθεια! Κατάρθωσε ἵνα συγγράψῃ τὸν βίον τοῦ Ἰησοῦ δι' Ὀμηρικῶν στίχων. Εἰ καὶ τινες ἀποδίδουσι ταῦτα ἑτέρα Εὐδοκίᾳ, οὐχ ἤττον ὅμως περισσώτεροι λόγοι εἰσὶν οἱ πείθοντες ἡμᾶς ὅτι ἀνήκουσι τῇ ἡμετέρᾳ.